

замість облітання його збоку, внаслідок чого літак звалився в плоский штопор. Загинуло 170 осіб [1].

Трагедія, яка сталася у липні 2014 року – збитий літак Боїнг 777 викликала ряд роздумів. Чому взагалі малайзійський лайнер летів над зоною збройного конфлікту? Аналіз польотів свідчить, що польоти над конфліктними регіонами давно є нормальною практикою для комерційної авіації: літаки постійно літають над Іраком, Лівією, Сирією. У міжнародних організацій немає прав «закривати» повітряний простір суверенних держав для авіакомпаній, за винятком Ради Безпеки ООН. Авіаперевізники ж посиляються на відсутність заборони польотів над даними територіями.

Встановлення правил безпеки польотів – не сфера цивільного права. Проте, ми не можемо не говорити, що безпека є однією з найголовніших умов досліджуваного договору, оскільки нас цікавить не лише переміщення «тіла» у просторі, але й безпека особи (особливо що стосується життя та здоров'я).

Яке ж значення має ступінь вжиття заходів безпеки пасажирів з точки зору цивільного права? Відповідь, на жаль, є негативною. Авіаперевізник відповідає за життя та здоров'я пасажирів в межах, встановлених Монреальською конвенцією 1999 року, що не додає безпеки пасажирів.

Література

1.Авіакатастрофа під Донецьком: топ 8 українських трагедій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://techno.bigmir.net/technology/1531783-Aviakatastrofa-pod-Doneckom--TOP-8-ukrainskih-tragedij>

УДК 347.454.3 (043.2)

Ситнік О. М., здобувач,
НДІ приватного права і підприємництва
імені Ф. Г. Бурчака НАПрН України, м. Київ

СПІРНІ ПИТАННЯ В ПІДХОДАХ ДО ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПОБУТОВИХ ВІДНОСИН МІЖ ЦИВІЛЬНИМ ТА СПОЖИВЧИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ

Перш ніж розпочати аналіз спірних моментів у правовому регулюванні відносин за договором побутового підяду, доцільно зазначити, що, виходячи зі змісту ч. 1 ст. 1 ЦК України (цивільним законодавством регулюються особисті немайнові та майнові відносини (цивільні відносини), засновані на юридичній рівності, вільному волевиявленні, майновій самостійності їх учасників [1]), стає зрозумілим, що цивільне законодавство регулює виключно цивільні відносини.

Мало дослідженими на сьогодні залишаються питання співвідношення галузевого, насамперед, цивільного і спеціального комплексного законодавства у сфері захисту прав споживачів. Особливе значення для регулювання відносин із побутового обслуговування населення має Закон України «Про захист прав споживачів». Закон регулює відносини між споживачами товарів (робіт, послуг) і виробниками, виконавцями в умовах різних форм власності. Споживачем є громадянин, який замовляє або має намір замовити товари (послуги) для власних побутових потреб, а виконавцем – підприємство, установа, організація чи громадянин-підприємець, які виконують роботи або надають послуги. Саме тому правомірність поширення даного Закону і не викликає сумнівів.

Аналізуючи норми статей ЦК України, зокрема статті 865–874 та Закон України «Про захист прав споживачів» [2] (далі – Закон), відразу кидається в очі термінологія. Так, у ЦК України сторони за договором побутового підяду іменуються як «замовник» і «підрядник», а Закон називає їх «виконавець», «виробник» та «споживач». На перший погляд, розбіжність є очевидною, проте це не означає, що до сторін застосовується інший правовий режим, навпаки, це скоріш за все прийом юридичної техніки, яку можна пояснити наступним чином. По-перше, Закон прийнятий ще у 1991 році, а ЦК України у 2003 році, таким чином даний нормативний акт за цілком зрозумілою причиною не міг бути приведений у відповідність з кодифікованим актом; по-друге, термін «споживач» використовується в Законі не тільки до договорів побутового підяду, а й до договорів роздрібної купівлі-продажу, та й інших договорів стороною яких є громадянин, який використовує товари, роботи для особистих цілей, не пов'язаних з одержанням прибутку. Іменувати в Законі в залежності від договору споживача «покупцем» чи «замовником» було б неправильно та й грубою помилкою, яка б призводила тільки до плутанини; і по-третє, найменувавши підрядника «виконавцем» законодавець правильно підійшов до цього, оскільки розділом II «Права споживачів та їх захист» регулюються і договори з виконання робіт, і договори про надання послуг. Закон і так перевантажений найменуваннями сторін, зокрема «виробник», «виконавець», «продавець», тому виконавця було б невірно дублювати ще й терміном «підрядник».

Зважаючи на наведене вважаємо, що ці термінологічні розбіжності між загальним та спеціальним законодавством хоча і є очевидними, проте вони не несуть жодної відмінності в правовому регулюванні. Більше того, ч. 3 ст. 865 ЦК України встановлено, що до відносин за договором побутового підяду не врегульованих кодексом, застосовується законодавство про захист прав споживачів. Тобто цим правилом підтверджується можливість

використання спрямованих на захист у договорі побутового підряду не лише законів, а й відповідних підзаконних нормативно-правових актів. Більше того, це законодавче положення визначає шляхи вирішення можливих колізій між ЦК України та різнорівневими нормативно-правовими актами, адже будь-які акти навіть ті, які прийняті на рівні законів, не повинні суперечити Закону про захист прав споживачів і виконують роль спеціального акта.

Крім того, якщо поглянути на ЦК України і на Закон, то з однієї сторони ст. 2 Закону та п. 2 ч. 2 ст. 4 ЦК України закріплюють пріоритет ЦК України над Законом, а з іншої сторони, обидва нормативно-правові акта мають рівну юридичну силу, оскільки є законами України. До того ж Закон вважається спеціальним, тобто спрямованим на розвиток норм загального законодавчого акта, покликаний врегульовувати вужче коло суспільних відносин. Саме тому, на нашу думку, правильним рішенням на сьогодні має бути чітка регламентація пріоритету або цивільного законодавства, або спеціальних нормативно-правових актів, які регулюють захист прав споживачів. На основі цього нам видається правильним два шляхи вирішення наведеної проблеми. По-перше, якщо Закон є спеціальним нормативно-правовим актом, то логічніше буде виключити з ЦК України норми про права та обов'язки сторін договору побутового підряду, та включити їх до цього Закону, залишивши в ЦК України поняття договору побутового підряду, ознаки та елементи, а також вказівку на публічність договору.

Другий шлях вирішення проблеми – це перенести окремі правові норми із Закону до ЦК України і тим самим створити у § 2 гл. 61 ЦК України закінчену систему відносин між замовником-споживачем та підрядником-виконавцем, а у Законі при цьому зберегти тільки ті норми, які, розвиваючи положення ЦК України, закріплюють строки і порядок звернення замовника до підрядника у випадках виявлення недоліків у роботі та порядок притягнення останнього до відповідальності.

Йдучи першим, більш простим шляхом вирішення наведених протиріч, які не вимагають внесення істотних змін до чинних на сьогодні нормативно-правових актів, пропонуємо внести наступні істотні зміни. В ЦК України, зокрема в § 2 гл. 61 залишити в незмінному вигляді ст. 865 («Договір побутового підряду»), ст. 866 («Форма договору побутового підряду»), ст. 868 («Надання замовникові інформації про роботу»), ст. 869 («Публічна пропозиція роботи»), ст. 870 («Виконання роботи за договором побутового підряду з матеріалу підрядника»), ст. 871 («Виконання роботи за договором побутового підряду з матеріалу замовника»), ст. 873 («Розмір плати за договором побутового підряду»), ст. 874 («Правові наслідки нез'явлення

замовника за одержанням роботи»), оскільки положення цих статей не суперечать положенням Закону, а тому правових колізій з цих питань не існує.

Стаття 867 («Гарантії прав замовника»), ст. 872 («Права замовника у разі істотного порушення підрядником договору побутового підряду») ЦК України визнати такими, що втратили юридичну силу, у зв'язку з тим, що ці положення продубльовані у Законі про захист прав споживачів, а тому на сьогодні немає ніякої необхідності в існуванні таких норм в ЦК України. Так, наприклад, ст. 872 ЦК України ідентична за змістом ст. 10 Закону, за винятком того, що у ст. 10 більш детально описано права споживачів у разі порушення умов договору. А в статті 867 ЦК України про гарантії замовника та підрядника взагалі не йдеться, натомість у ст. 7 Закону подано детальний аналіз гарантійних зобов'язань. Враховуючи все це, вважаємо, що у будь-якому випадку слід відмовитися від дублювання норм про договір побутового підряду в рівних за юридичною силою нормативних правових актах.

Аналізуючи норми ЦК України та Закону слід також звернути увагу на невідповідність ст. 867 ЦК України та ст. 10 Закону. Оскільки за положенням ч. 2 ст. 867 ЦК України замовник має право у будь-який час до здачі йому роботи відмовитися від договору побутового підряду (припинивши тим самим його дію), сплативши підрядникові частину встановленої ціни роботи пропорційно роботі, фактично виконаній до повідомлення про відмову від договору, та відшкодувавши йому витрати, здійснені до цього моменту з метою виконання договору, якщо вони не входять до частини ціни роботи, яка підлягає сплаті, а відповідно до ст. 10 Закону споживач має право розірвати договір лише стосовно частини послуги або робіт, що залишилися. Про значення вказаного права, яке надає законодавець, можна судити з того, що, по-перше, відповідна норма про право замовника знаходиться у статті іменованій як «Гарантії прав замовника», а, по-друге, як видно з ч. 2 даної статті умови договору, яким замовник позбавляється відповідного права, визнаються нікчемними, проте сама стаття містить порядок здійснення такого ж права.

Крім того, у ст. 867 ЦК України передбачено право замовника у будь-який час до здачі йому роботи відмовитися від договору побутового підряду, а у ст. 10 Закону не вказано у якій саме строк споживач має право відмовитися від договору про виконання робіт. Враховуючи це вважаємо, що в цьому випадку необхідно внести зміни до Закону та привести його у відповідність з положеннями ЦК України. Тому пропонуємо ч. 1 ст. 10 Закону України «Про захист прав споживачів» викласти в такій редакції: «Споживач має право відмовитися від виконання договору про виконання робіт чи/або надання послуг у будь-який час за умови оплати виконавцю

частини встановленої ціни пропорційно частині роботи виконаної до повідомлення про відмову від виконання договору, а також оплати виконавцю витрат, здійснених до цього моменту з метою виконання договору, якщо вони не входять у вказану частину ціни роботи».

Отже, проведений аналіз свідчить про те, що нормативно-правова основа врегулювання полягає у потребі усунення колізій, які існують на сьогодні у окремих договорах підрядного типу. Тому на сьогодні, важливою є визначеність щодо регламентації пріоритетів цивільного законодавства або спеціальних нормативно-правових актів, які здійснюють регулювання щодо захисту прав споживачів.

Література

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40 – 44. – Ст. 356.

2. Про захист прав споживачів: Закон України від 12 травня 1991 р. № 1023-XII // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 30. – Ст. 379.

УДК 347.427:346.26 (043.2)

Сліпченко О. О., помічник судді,
м. Черкаси

ЗАПОБІГАННЯ НЕПЛАТЕЖАМ КОМЕРЦІЙНИХ СТРУКТУР

Значною проблемою є виконання боргових зобов'язань та, зокрема, грошових суб'єктами господарювання. Із погіршенням фінансової кризи ситуація може загостритися і торкнутися фізичних осіб. Це потребує розробки заходів запобігання неплатежам та упередження негативних їх наслідків.

Справа навіть не у тому, що боржники попадають у скрутну ситуацію і об'єктивно не можуть їх виконати, а у тому, що наперед моделюються такі юридичні конструкції за яких взагалі не передбачається і не гарантується можливість їх стягнення.

Для профілактики таких правопорушень слід скористатися сучасними напрацюваннями у кримінології та зокрема визначити кримінологічні ознаки подібних «комерційних структур». На наш погляд, і з огляду на матеріали судової практики до них відноситься:

місце розташування не визначене і досить часто воно міняється як і назва. Часто вони зареєстровані у готелях чи інших приміщеннях (відразу по декілька комерційних структур, дозвільним і вибіркоким режимом відвідування. Зазначені у офіційних документах реквізити, особливо